

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-229-6-49>

THE VISION OF THE DEVELOPMENT OF HIGHER LEGAL EDUCATION IN THE PROJECT OF THE POST-WAR RECONSTRUCTION PLAN OF UKRAINE

БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ЮРИДИЧНОЇ ОСВІТИ В ПРОЄКТІ ПЛАНУ ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНИ

Shemelynets I. I. Шемелинець І. І.

*Candidate of Legal Sciences, Associate Professor,
Director of the Analytical Center
Borys Grinchenko Kyiv University
Kyiv, Ukraine*

*кандидат юридичних наук, доцент,
директор аналітичного центру
Київського університету
імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Внаслідок збройної військової агресії росії проти України зазнали шкоди усі сфери суспільного життя, зокрема і освіта. Велика кількість працівників освіти та студентів вимушено покинули свої домівки або залишилися на непідконтрольній Україні територіях, інфраструктура закладів освіти, що розташовані на територіях, де велись бойові дії, повністю або частково зруйнована, виник брак фінансових ресурсів.

Все це зумовило необхідність вироблення концептуального бачення відновлення та розвитку України після завершення війни. Тому наприкінці квітня 2022 року Президентом України була створена Національна рада з відновлення України від наслідків війни [1], одним із основним завданням якої є розроблення плану заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України. На початку липня, в рамках Міжнародної конференції з питань відновлення України був презентований проєкт Плану відновлення України, який охоплює 23 напрямки, зокрема і напрямок освіти і науки [2].

У сфері вищої освіти робоча група ідентифікувала вісім великих проблем, хоча детально аналізуються окремо інших шість: Неefективне використання ресурсів у системах вищої і фахової передвищої освіти; Несистемне сприйняття, недовіра до інституційних механізмів забезпечення якості вищої освіти; Низький рівень доступності вищої освіти для певних верств населення; Низький рівень інтеграції вищої освіти в сучасні глобалізаційні процеси; Низький рівень привабливості закладів вищої освіти для навчання та академічної кар'єри; Втрати людського потенціалу (викладачі, науковці, потенційні вступники) та руйнування інфраструктури ФПО та ВО України під час воєнного стану.

Внаслідок детального аналізу змісту Плану, цілей, які планується досягти, завдань, які необхідно здійснити для вирішення ідентифікованих проблем, а також ризиків та необхідних ресурсів можна дійти висновку, що робоча група намагалась якимось чином структурувати загальні проблеми, які є у вищій освіті і які були ідентифіковані раніше у стратегічних документах, зокрема у Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки.

План не виділяє окремо кроки для розвитку вищої юридичної освіти. Проте низка ідентифікованих проблем, а за тим і визначених цілей та пропонуванних завдань стосуватимуться і розвитку вищої юридичної освіти. Так зокрема, визначені цілі: проектування і законодавче забезпечення модернізації мережі ЗВО та ЗФПО, включаючи (аудит мережі ЗВО, виявлення сфер неоптимального використання державних ресурсів, пропозиції щодо оптимізації, публічне обговорення); забезпечення чесного та прозорого вступу до закладів вищої освіти, надання вступникам можливості обирати навчання усвідомлено та поінформовано; залучення представників громадянського суспільства до формування освітньої політики та управління закладами вищої освіти; забезпечення високого статусу у суспільстві та перспективи професійного розвитку для викладачів, що сприяють привабливості академічної кар'єри відповідають стратегічним цілям, визначеним у проєкті Концепції розвитку юридичної освіти [3].

Теж стосується і закріплених у Плані завдань. Так, проведення модернізації мережі закладів вищої освіти, що корелює із стратегічною ціллю 9 проєкту Концепції розвитку юридичної освіти, планується провести в декілька етапів: від розробки дорожньої карти модернізації мережі ЗВО, законодавчого забезпечення до завершення повної модернізації мережі ЗВО (II етап), зокрема шляхом їх укрупнення до грудня 2029 року. Також завдання Плану «розширення сфери застосування технологій незалежних оцінювань результатів навчання, у тому числі для вступу на наступний рівень освіти» та «запровадження системи професійної діагностики при вступі та під час навчання в ЗФПО і ЗВО» відповідають стратегічній цілі 2. «Система конкурсного вступу до правничих шкіл забезпечує добір вмотивованих та підготовлених осіб, які спроможні здобувати вищу юридичну освіту» проєкту Концепції розвитку юридичної освіти.

З іншого боку, низка завдань, визначених в Плані відновлення повністю або частково дублюють положення Стратегії розвитку вищої освіти в Україні на 2022-2032 роки. Наприклад, завдання, які стосуються розширення бюджетного кредитування здобуття вищої освіти та освіти дорослих, запровадження бюджетного співфінансування здобуття вищої

і фахової передвищої освіти, розширення повноважень наглядових рад ЗФПО, ЗВО, розроблення та апробація стандартизованого цифрового продукту для інструментальної частини перевірки на академічну доброчесність, постійна робота з надання особливої підтримки у здобутті вищої освіти мешканцям тимчасово окупованої території, недостатньо представленим, незахищеним та вразливим групам населення, особливо з урахуванням наслідків війни, усі завдання у сфері забезпечення якості вищої освіти та інші завдання повністю повторюють положення Стратегії.

Водночас деякі завдання, які є в проєкті Плану відновлення вочевидь втратили свою актуальність. Наприклад завдання «Нормативне врегулювання акредитації освітніх програм в період воєнного стану», яке передбачено завершити до жовтня 2022 року уже здійснено, оскільки ще у березні була прийнята постанова КМУ «Про особливості акредитації освітніх програм, за якими здійснюють підготовку здобувачі вищої освіти, в умовах воєнного стану», а в квітні Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти затвердило тимчасовий порядок акредитації освітніх програм, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти, в умовах воєнного стану. Теж стосується і завдання «врегулювання питання про визнання результатів неформальної та інформальної освіти в системі вищої освіти», оскільки з цього питання є відповідні нормативно-правові акти.

Необхідно також звернути увагу на деякі положення Плану в напрямку «Права людини» [4]. Однією з ідентифікованих проблем є низький рівень обізнаності громадян щодо інструментів захисту прав людини і основоположних свобод, в документі зокрема зазначається «Існує нестача системної просвітницької роботи в сфері реалізації та захисту прав людини і основоположних свобод в рамках формальної та неформальної освіти. На фоні ескалації збройного конфлікту, стає помітнішим низький рівень правової культури та обізнаності людей в Україні, зокрема вразливих категорій населення, про свої права та механізми їх реалізації і захисту. При цьому відсутній ефективний механізм набуття знань про права людини, навичок та мотивації захисту прав, який відповідає міжнародним, у тому числі європейським, стандартам». Серед запропонованих завдань, які необхідно буде здійснити для подолання цієї проблеми члени робочої групи зокрема визначають необхідність: розробки та затвердження комплексної державної цільової програми з підвищення обізнаності у сфері прав людини та механізмів їх захисту, передбачення у змісті освітніх програм всіх рівнів досягнення компетентностей щодо усвідомлення гідності людини та зміцнення поваги до прав людини і основоположних свобод

без будь-якої дискримінації, здійснення перегляду та оновлення навчальних матеріалів з метою доповнення їх питаннями щодо розуміння, дотримання, реалізації та захисту прав і свобод людини, а також змісту міжнародних та європейських стандартів прав людини.

Цікаво, що подібні завдання раніше були закріплені в Плані заходів з реалізації національної стратегії в сфері прав людини на період до 2020 року, де зокрема передбачалась необхідність розроблення у співпраці з міжнародними організаціями, в тому числі неурядовими, та затвердження загальнодержавної програми з освіти у сфері прав людини, що містить чітку систему моніторингу та оцінки її виконання (п. 84) та включення до навчальних програм загальноосвітніх, професійно-технічних та вищих навчальних закладів теми з міжнародних стандартів у сфері прав людини (п.85). Така програма так і не була затверджена, а в оновленому Плані дій з реалізації Національної стратегії у сфері прав людини на 2021–2023 роки про її створення і затвердження взагалі не йдеться.

Отже, запропонований проєкт Плану відновлення України в сфері вищої освіти потребує суттєвого доопрацювання. Завдання, визначені в Плані сформульовані надто загально, переважно дублюють попередні стратегічні документи та мають нереалістичні терміни виконання. Тому необхідно актуалізувати роботу над створенням реального та дієвого документу, що стане дороговказом в процесі післявоєнного відновлення України.

Література:

1. Питання Національної ради з відновлення України від наслідків війни: Указ Президента України № 266/2022 від 21 квітня 2022 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/266/2022#Text>

2. Проєкт Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Освіта і наука». Липень 2022. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c457a317b0588435902c74_%D0%9E%D1%81%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%B0%20%D1%96%20%D0%BD%D0%B0%D1%83%D0%BA%D0%B0.pdf

3. Концепція розвитку юридичної освіти (проєкт). URL: https://kno.rada.gov.ua/news/main_news/75652.html

4. Проєкт Плану відновлення України. Матеріали робочої групи «Права людини». Липень 2022. URL: https://uploads-ssl.webflow.com/625d81ec8313622a52e2f031/62c8583e777ee523718dcd90_%D0%9F%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D0%BB%D1%8E%D0%B4%D0%B8%D0%BD%D0%B8.pdf